

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI SAMARADORLIGI

Xikmatov Ravshan Mansurdjanovich

Toshkent davlat texnika universiteti assistenti

Annotatsiya: Maqola O'zbekiston sanoat korxonalariga investitsiyalarni jalb qilishning samaradorligini tahlil qiladi. O'zbekistonning sanoat sohasida investitsiyalarni jalb qilishdagi mavjud imkoniyatlar va muammolarni o'rganadi, shu bilan birga sanoat infratuzilmasi, texnologik yangilanish va soliq siyosati kabi omillarning roli yoritiladi. Sanoatning rivojlanishi, yangi ish o'rinlari yaratish va eksport salohiyatining oshishi maqsadida investitsiyalarni jalb qilishni samarali amalga oshirish uchun davlat tomonidan qilingan sa'y-harakatlar va chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi. Maqolada, shuningdek, investitsiya muhitini yaxshilash bo'yicha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: eksport, sanoat korxonalari, xorijiy investitsiya, investitsiya muhiti, xorijiy tajriba.

Аннотация: Статья анализирует эффективность привлечения инвестиций в промышленные предприятия Узбекистана. Рассматриваются возможности и проблемы привлечения инвестиций в промышленный сектор страны, а также роль таких факторов, как развитие инфраструктуры, технологические обновления и налоговая политика. Привлечение инвестиций эффективно реализуется для развития промышленности, создания новых рабочих мест и увеличения экспортного потенциала. В статье рассматриваются меры, предпринимаемые государством для улучшения инвестиционной среды и даются рекомендации по совершенствованию этого процесса.

Ключевые слова: экспорт, промышленные предприятия, иностранные инвестиции, инвестиционная среда, зарубежный опыт.

Annotation: The article analyzes the effectiveness of attracting investments to industrial enterprises in Uzbekistan. It examines the opportunities and challenges in attracting investments to the country's industrial sector, highlighting the role of infrastructure development, technological advancements, and tax policy. The article discusses the state's efforts and measures taken to effectively attract investments for industrial growth, job creation, and increasing export potential. Additionally, the article provides recommendations for improving the investment climate in the country.

Keywords: export, industrial enterprises, foreign investment, investment environment, foreign experience.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikni qo'lga kiritganidan so'ng, iqtisodiy rivojlanishda yangi yo'nalishlar belgilandi. Ayniqsa, sanoat sohasida investitsiyalarni jalb qilish masalasi ustuvor ahamiyat kasb etdi. Mamlakatning iqtisodiy o'sishi va sanoatning raqobatbardoshligini oshirishda investitsiyalar katta rol o'ynaydi. Shu bois, O'zbekiston hukumati sanoat korxonalari uchun investitsiya muhitini yaxshilash va yangi texnologiyalarni joriy etish uchun bir qator tashabbuslarni amalga oshirmoqda.

Sanoat sektori - mamlakat iqtisodiyoti uchun muhim tarmoqlardan biri hisoblanadi. Sanoatning rivojlanishi orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi, eksport salohiyati oshadi va iqtisodiy diversifikatsiya amalga oshiriladi. Shuning uchun sanoat korxonalari uchun investitsiyalarni jalb qilishning samaradorligini tahlil qilish, bu jarayondagi mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal qilish yo'llarini ko'rib chiqish muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda sanoatni rivojlantirish uchun investitsiya muhitining shakllanishi

O'zbekiston Respublikasida sanoatni rivojlantirish uchun investitsiya muhitini yaxshilashga katta e'tibor qaratilmoqda. Davlat tomonidan sanoat sohasiga sarmoya kiritishni rag'batlantirishga qaratilgan bir qator qonunlar, normativ-huquqiy hujjatlar va iqtisodiy dasturlar ishlab chiqilgan. Bularning orasida:

- **"Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonun;**
- **Sanoatni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari;**
- **Erkin iqtisodiy zonalar tashkil etish;**
- **Sanoat infratuzilmasini rivojlantirish** kabi tashabbuslar mavjud.

Investitsiyalarni jalb qilishda davlatning asosiy vazifasi – investitsiya muhitini barqaror qilish va xorijiy investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratishdir. O'zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan erkin iqtisodiy zonalar va bepul iqtisodiy hududlar yaratish, soliqlarni kamaytirish va boshqa imtiyozlarni taqdim etish kabi chora-tadbirlar, sanoat korxonalari uchun investitsiya kiritishning samaradorligini oshiradi.

Sanoatga investitsiyalarni jalb qilishning asosiy yo'nalishlari

Sanoat korxonalari uchun investitsiyalarni jalb qilishda bir nechta yo'nalishlar mavjud:

• **Texnologik yangilanish va innovatsion rivojlanish.** Yangi texnologiyalarni joriy etish va innovatsiyalarni rivojlantirish sanoatning samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Bu jarayonda xorijiy investitsiyalar orqali ilg'or texnologiyalarni import qilish, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlari yaratiladi.

• **Infratuzilma rivoji.** Sanoatni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma, jumladan, transport, kommunikatsiyalar, energiya ta'minoti va boshqa sohalarda investitsiyalarni jalb qilish kerak. Bu sohalarda investitsiyalarni jalb qilish, sanoat korxonalari faoliyatining samaradorligini oshiradi va iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi.

• **Eksport salohiyatini oshirish.** Sanoat mahsulotlarining eksport salohiyatini oshirish orqali xalqaro bozorlar bilan aloqalar o'rnatish, O'zbekistonning iqtisodiy raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Buning uchun sanoat korxonalari yuqori sifatli va raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun zarur investitsiyalarni jalb qilishlari lozim.

• **Ish o'rinlari yaratish va mehnat bozorini takomillashtirish.** Sanoat rivojlanishi orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi, mehnat bozorida ijobiy o'zgarishlar sodir bo'ladi. Bu investitsiyalar orqali ishlab chiqarishni kengaytirish va yangi korxonalar ochish imkoniyatlarini yaratadi.

O'zbekistonda investitsiyalarni jalb qilishdagi mavjud muammolar

O'zbekistonda sanoatga investitsiyalarni jalb qilish jarayonida bir qator muammolar mavjud. Ulardan ba'zilar quyidagilardir:

• **Qonunlar va normativ-huquqiy bazaning zaifligi.** Ba'zi hollarda investitsiya huquqiy bazasi yetarlicha aniqlik va barqarorlikka ega emas. Bu esa investorlarning ish olib borish jarayonini qiyinlashtiradi. Qonunlar va tartibga solishdagi o'zgarishlar xavfi investorlarning ishonchini pasaytiradi.

• **Birovning manfaatlarini himoya qilishning sustligi.** Sanoat korxonalari o'rtasida raqobatni rivojlantirish va ularni boshqarishning samarali tizimi yo'qligi sababli ba'zi investitsion loyihalar samarali natijalar bermasligi mumkin.

• **Yuqori soliq yuklamalari.** Ba'zi tarmoqlarda soliq yuklamalari juda yuqori bo'lib, bu investitsiyalarni jalb qilishni qiyinlashtiradi. Soliq tizimining murakkabligi ham ko'plab investorlarni jalb qilishda to'siq bo'lishi mumkin.

• **Infratuzilmaning zaifligi.** Ba'zi hududlarda sanoat uchun zarur infratuzilma (yo'llar, elektr ta'minoti, suv ta'minoti va boshqalar) yetarli darajada rivojlanmagan. Bu esa investitsiya jalb qilishda muammolarni yuzaga keltiradi.

Investitsiyalarni jalb qilish samaradorligini oshirish yo'llari

Sanoatga investitsiyalarni jalb qilishning samaradorligini oshirish uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur:

• **Investitsiya muhitini yaxshilash.** Qonunlar va normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, investorlarga qulay shart-sharoitlar yaratish, soliqlarni pasaytirish va soliqqa tortish tizimini soddalashtirish zarur.

• **Infratuzilmani rivojlantirish.** Sanoatni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma, jumladan, transport, energiya ta'minoti, kommunikatsiyalar va boshqa sohalarda investitsiyalarni jalb qilish, sanoat korxonalari faoliyatini samarali amalga oshirish imkoniyatini yaratadi.

• **Texnologiyalarni import qilish.** Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali ilg'or texnologiyalarni mamlakatga olib kelish va sanoatni modernizatsiya qilish samarali natijalarga olib keladi.

• **Edukatsiya va kadrlar tayyorlash.** O'zbekistonning sanoat sohasida kadrlar malakasini oshirish va innovatsion g'oyalarni amalga oshirish uchun ta'lim tizimini kuchaytirish zarur.

Xulosa

O'zbekistonda sanoat korxonalari uchun investitsiyalarni jalb qilish jarayoni muhim va samarali amalga oshirilmoqda, biroq mavjud muammolar va qiyinchiliklar ham mavjud. Bularni bartaraf etish uchun davlat tomonidan investitsiya muhitini yaxshilash, infratuzilmani rivojlantirish va soliq tizimini soddalashtirish kabi chora-tadbirlar amalga oshirilishi kerak. Shuningdek, texnologik yangilanish va innovatsion rivojlanish orqali sanoatning raqobatbardoshligini oshirishga e'tibor qaratish zarur. Sanoatga investitsiyalarni jalb qilishning samaradorligini oshirish orqali mamlakatning iqtisodiy o'sishiga katta hissa qo'shish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev.Sh.M. (2024). 22-oktabr kungi Prezident Shavkat Mirziyoyevning mahalliyashtirish, davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish masalalari bo'yicha yig'ilishdan.
2. Mirziyoyev Sh.M. (2022). Oliy majlisga murojatnomasi
3. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonun (O'zbekiston Respublikasi) – O'zbekiston Respublikasi, 2019 yil.
4. Sanoatni rivojlantirishga doir davlat dasturlari – O'zbekiston Respublikasi, 2020 yil.
5. "Yevropa va Osiyo mamlakatlarida sanoatni rivojlantirishning zamonaviy usullari" / A. S. Mahmudov, 2022 yil, T.: Fan va texnologiya nashriyoti.
6. O'zbekistonning erkin iqtisodiy zonalarining rivojlanish imkoniyatlari va ularning sanoatga ta'siri / M. K. Rustamov, 2021 yil, T.: "Shark" nashriyoti.
7. Vasiliev, P. (2023). Energetika sektori va xalqaro investitsiyalar: jahon tajribasi. Tashkent: Ekonomika nashriyoti.
8. World Bank Group (2022). Global Investment Trends in the Oil and Gas Sector. Washington DC: World Bank Publications.
9. O'zbekiston Respublikasi Energetika Vazirligi (2021). O'zbekistonda energetika va neft-gaz sanoatining rivojlanish istiqbollari. Tashkent: Energetika vazirligi nashriyoti.
10. Asian Development Bank (2022). The Role of Foreign Investments in Central Asia's Energy Sector. Manila: ADB Publications.

11. OECD (2020). Energy Investment in Central Asia: Trends and Challenges. Paris: OECD Publishing.
12. Abduganiyev, M. (2019). O'zbekistonda neft va gaz sanoatini rivojlantirish masalalari. Tashkent: O'zbekiston iqtisodiyot akademiyasi nashriyoti.
13. Allaeva, G. J. (2022). Econometric Factors of Sustainable Development of Fuel and Energy Complex Enterprises of the Republic of Uzbekistan. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 9(3), 505-512.
14. Otabek, A., & Otabek, B. (2023, January). Alternative energy and its place in ensuring the energy balance of the Republic of Uzbekistan. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2552, No. 1). AIP Publishing.
15. Akhmedov, O., & Begmullaev, O. (2020). The ways ensuring energy balance in Uzbekistan. In E3S Web of Conferences (Vol. 216, p. 01137). EDP Sciences.
16. Begmullayev, O. I., Soatov, F. Y., & Irisaliyev, A. O. (2024). O'zbekistonda issiqlik energetikasi korxonalari rivojlanishining tashkiliy-iqtisodiy xususiyatlari. Educational Research in Universal Sciences, 3(1), 84-92.
17. Бегмуллаев, О., Мирсаидова, Ш., Ибрагимова, К., & Ирисалиев, А. (2024). Анализ эффективности деятельности предприятий энергетической отрасли Узбекистана. Interpretation and researches, 2(24).
18. Irisalievich, B. O., & Sunnatullaevich, M. N. (2024). The Current State of Innovation and Investment Activity at Mining Enterprises of Uzbekistan. Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521), 2(4), 556-560.
19. Бегмуллаев, О., & Мирсайтов, Н. (2024). “Ўзбеккўмир” АЖ корхоналарида инновацион фаолиятни амалга оширишнинг замонавий ҳолати. Interpretation and researches, 2(5 (27)).
20. Begmullayev, O. (2024). O'zbekistonda elektr energiya tizimini ta'minlash muammolari. Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика), (8), 712-726.
21. Begmullayev, O. I. (2024). Sanoat korxonalarini bozor sharoitlariga moslashtirish samaradorligini oshirish (Monografiya). Interpretation and researches, 2(15).
22. Бегмуллаев, О. И. (2008). Оценка финансово-экономического состояния промышленного предприятия. Вопросы экономических наук, (5), 25-26.
23. Sayfutdinova, N., & Xikmatov, R. (2024). Investitsion muxitni shakllanishi va baxolashning metodologik masalalari. Interpretation and researches, 2(24).